Valtiontalouden tarkastusvirasto HE 167/2025 vp Lisäselvitys 1

Valtiovarainvaliokunnalle

Hei,

asiantuntijakuulemisessa 18.11 sovittiin, että palaamme kirjallisesti vpj:n kysymyksiin koskien 1) kansainvälisiä esimerkkejä tilanteista, joissa IFI:n riippumattomuus on asetettu vaakalaudalle, ja 2) Arvio tilanteesta, että Talouspolitiikan arviointineuvosto siirrettäisiin VTV:n tai eduskunnan yhteyteen.

Alla täydennyksemme koskien kohtaa 1. Palaamme kohtaan 2 mahdollisimman pian.

terveisin Mika Sainio ja Matti Okko

1) Kansainvälisiä esimerkkejä tilanteista, joissa finanssipolitiikan valvojan riippumattomuus on asetettu vaakalaudalle

- Ruotsissa uutisoitiin 2017, että maan hallituksissa oli ollut tyytymättömyyttä Finanspolitiska Rådetiin (FPR), kun neuvostolta oli saatu kritiikkiä. Myöhemmin parlamenttipuolueet katsoivat, että neuvoston jäsenten nimittämistapa tulee muuttaa. Aloite sai vastaansa kritiikkiä, jonka mukaan poliittinen puuttuminen nimityksiin heikentää neuvoston riippumattomuutta. FPR totesi itse vuoden 2017 raportissaan, että ehdotus uhkaa neuvoston riippumattomuutta hallituksesta.
- Unkari perusti vuonna 2008 riippumattoman finanssipoliittisen neuvoston. Vuonna 2010 neuvosto kritisoi hallituksen vuoden 2011 budjettiesitystä. Hallitus, joka oli saanut vallan keväällä 2010, käytännössä lakkautti neuvoston. Se korvattiin kolmijäsenisellä paneelilla, jolle annettiin hyvin rajallinen tehtävä.
- Belgiassa 2000-luvun puolivälissä valtiovarainministeri antoi finanssipoliittisen neuvoston, High Council of Finance (HPF), puheenjohtajan toimikauden päättyä nimittämättä seuraajaa sen jälkeen, kun neuvosto oli antanut useita epäsuotuisia arvioita. Tilanteen taustalla saattoi olla monenlaisia syitä, mutta joka tapauksessa tilanne esti elintä antamasta finanssipoliittisia suosituksia, mikä johti merkittävään vaikutusvallan menetykseen.
- UK:ssa finanssipolitiikan valvojan, Office for Budget Responsibility, OBR:n tehtäviin kuuluu riippumattoman ennusteen tuottaminen hallituksen budjettiehdotusten yhteyteen. Vuonna 2022 Trussin hallitus esitteli laajan finanssipoliittisen paketin, jossa esitettiin mittavia veronkevennyksiä. Esitys julkaistiin ilman OBR:n ennustetta paketin vaikutuksista. On raportoitu, että hallitus ei halunnut ottaa OBR:n ennustetta mukaan, vaikka OBR oli informoinut,

että se pystyy tuottamaan kyseisen ennusteen. Finanssipoliittisen paketin julkaisun jälkeen seurasi markkinoiden levottomuutta, mihin riippumattoman valvonnan puutteen on arvioitu osaltaan vaikuttaneen. IMF puuttui tilanteeseen poikkeuksellisesti, ja kehotti hallitusta uudelleenarvioimaan pakettia, erityisesti suurituloisten veronkevennyksiä. Tilanteesta seurasi vakavaa vastakkainasettelua OBR:n ja hallituksen välille.